

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU7

Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I skrivelsen presenterar regeringen en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Den nationella strategin syftar till att ge en långsiktig inriktning för arbetet under perioden 2025–2034, baserat på en tvärasektoriell ansats som skapar förutsättningar för en gemensam riktning för hela samhället i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention.

I betänkandet finns fyra särskilda yttranden (S, V, C, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2024/25:77 Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention	5
Utskottets ställningstagande	9
Särskilda yttranden	10
1. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S)	10
2. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (V)	10
3. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (C)	10
4. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (MP)	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Skrivelsen	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Riksdagen lägger skrivelse 2024/25:77 till handlingarna.

Stockholm den 20 maj 2025

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Jessica Stegrud (SD), Johan Hultberg (M), Karin Sundin (S), Mikael Dahlqvist (S), Leonid Yurkovskiy (SD), Gustaf Lantz (S), Malin Höglund (M), Karin Rågsjö (V), Christofer Bergenblock (C), Mona Olin (SD), Nils Seye Larsen (MP), Christian Lindefjärd (SD), Thomas Ragnarsson (M), Dzenan Cisija (S) och Jakob Olofsgård (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2024/25:77 Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Utskottets överväganden

Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Skrivelsen

En nationell strategi, vision och övergripande mål

Regeringen anger i skrivelsen att arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention ska vägledas av en långsiktig nationell strategi under perioden 2025–2034.

Visionen för strategin är ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen och där ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord.

I skrivelsen anges att visionen följs av fyra övergripande mål som pekar ut riktningen för de förflyttningar som bedöms som särskilt angelägna att åstadkomma under strategiperioden. De övergripande målen är följande:

- Mål 1 En förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen
- Mål 2 Färre liv förlorade i suicid
- Mål 3 Minskade påverkbara skillnader i psykisk hälsa
- Mål 4 Minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd.

Delmål

Regeringen anger i skrivelsen att de fyra övergripande målen följs av sju delmål som ska vägleda det operativa arbetet inom området. Enligt vad som anges ska delmålen enskilt och gemensamt bidra till att uppfylla de övergripande målen och åstadkomma en förflyttning mot den nationella strategins vision. Regeringen anger att en rad insatser och aktiviteter behöver genomföras för att delmålen ska uppfyllas och under varje delmål presenterar regeringen därför ett antal prioriterade områden inom vilka det bedöms vara särskilt angeläget att utveckla arbetet under strategiperioden.

Delmål 1 Ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle

I skrivelsen anges att det första delmålet är ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle. Regeringen bedömer i sammanhanget att det är särskilt prioriterat att

- utveckla arbetet inom berörda samhällssektorer med att främja psykiskt välbefinnande
- höja allmänhetens kunskaper om psykisk hälsa
- genomföra insatser för att skapa motståndskraft och upprätthålla en god psykisk hälsa i ett föränderligt samhälle.

Delmål 2 Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet

Ett andra delmål är enligt vad som anges i skrivelsen ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet. Här bedömer regeringen att det är särskilt prioriterat att

- vidareutveckla arbetet för en trygg uppväxt för alla barn
- verka för att förskolan arbetar hälsofrämjande
- verka för att skolan fokuserar på det hälsofrämjande och förebyggande arbetet
- fortsätta att skapa likvärdiga möjligheter till lärande och utveckling för alla barn och elever
- öka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga
- göra insatser för att skapa förutsättningar för en säker och hälsosam användning av skärmar och digitala medier
- öka tillgången till olika former av generella stödinsatser till barn och unga
- utveckla arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga med psykisk ohälsa.

Delmål 3 Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa

Regeringen anger i skrivelsen att ett tredje delmål är ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa. Regeringen bedömer att särskilt prioriterat är att

- utveckla arbetet för en god arbetsmiljö som främjar psykisk hälsa
- öka deltagandet i arbetslivet
- öka kunskapen om stöd vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Delmål 4 Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare

Av skrivelsen framgår att ett fjärde delmål är ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare. Enligt regeringen är det särskilt prioriterat att

- motverka stigmatisering och diskriminering av personer med psykisk ohälsa
- utveckla det professionella bemötandet i offentliga verksamheter som möter personer med psykisk ohälsa eller suicidalitet
- utveckla insatser för grupper med förhöjd risk för psykisk ohälsa
- stärka förutsättningarna för psykisk hälsa bland samer
- utveckla sociala aktiviteter och socialt stöd
- utveckla goda och hållbara livsmiljöer och tillgången till friluftsliv.

Delmål 5 Vård och omsorg som möter patienters och brukares behov

I skrivelsen anges det femte delmålet vara vård och omsorg som möter patienters och brukares behov. I detta sammanhang bedömer regeringen det vara särskilt prioriterat att

- utveckla ledarskapet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten
- arbeta för att grundläggande kunskap om psykisk ohälsa och suicidalitet finns i hälso- och sjukvården samt inom tandvården och socialtjänsten
- på ett ändamålsenligt sätt öka patient- och brukarinflytandet i vården och omsorgen
- utveckla hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens hälsofrämjande och förebyggande arbete
- förbättra tillgängligheten till vård- och stödinsatser för jämlik vård och omsorg
- utveckla och öka uppföljning och utvärdering av insatser till patienter och brukare
- utveckla en effektiv samverkan som har patienters och brukares behov i centrum
- utveckla stödet till anhöriga och andra närstående till personer med psykiatriska tillstånd samt till efterlevande
- arbeta för en trygg och meningsfull heldygnsvård och tvångsvård som främjar återhämtning.

Delmål 6 Stärkt suicidpreventivt arbete

Av skrivelsen framgår att det sjätte delmålet är stärkt suicidpreventivt arbete. Regeringen bedömer att det är särskilt prioriterat att

- fånga upp personer i svåra livssituationer tidigt för att minska sociala och ekonomiska riskfaktorer kopplade till suicid och suicidförsök
- tillhandahålla en säker vård och omsorg vid risk för suicid
- minska åtkomsten till metoder och medel för suicid
- samordna insatser vid akuta suicidala händelser
- minska stigmatiseringen och öka kunskapen om suicid och suicidalitet
- utveckla stödet till personer som har gjort suicidförsök, till anhöriga vid suicidförsök och till efterlevande efter suicid.

Delmål 7 Stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Det sjunde delmålet anges vara stärkt kunskapsutveckling inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Enligt regeringen är det särskilt prioriterat att

- utveckla forskning för kunskapsutveckling inom alla delmål i strategin
- verka för en närmare koppling mellan forskning, policy och praktik
- förbättra möjligheterna till uppföljning
- utveckla digitala verktyg för enskilda personer och samhällsaktörer
- utöka det internationella samarbetet och kunskaps- och erfarenhetsutbytet.

Förslagets bäring på det nationella suicidpreventiva handlingsprogrammet

I skrivelsen anges att riksdagen i juni 2008 antog regeringens proposition En förnyad folkhälsopolitik (prop. 2007/08:110, bet. 2007/08:SoU11, rskr. 2007/08:226). Propositionen innehöll, förutom förslag om att utveckla det folkhälsopolitiska arbetet, en vision för det suicidpreventiva arbetet – att ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord – samt ett tillhörande nationellt handlingsprogram för suicidprevention som pekar ut nio åtgärdsområden och omfattar insatser på både individnivå och befolkningsnivå.

Regeringen bedömer att handlingsprogrammet inte helt har uppnått sitt syfte och anför att den nationella vision för arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention som presenteras i den nu aktuella skrivelsen omfattar visionen för det suicidpreventiva arbetet så som den framgår av propositionen En förnyad folkhälsopolitik (prop. 2007/08:110). Vidare anför regeringen att det i strategin presenteras flera övergripande mål, delmål och prioriteringar som syftar till att utveckla det suicidpreventiva arbetet. I strategin presenteras ett särskilt delmål och tillhörande prioriteringar för att förebygga suicid. Enligt regeringen motsvarar dessa övergripande mål, delmål och prioriteringar de nio åtgärdsområden som finns i det nationella handlingsprogrammet för suicidprevention från 2008. I skrivelsen anger regeringen att den avser att återkomma till riksdagen med förslag om att handlingsprogrammet ska avslutas.

Pågående arbete

I januari 2025 publicerade regeringen Psykisk hälsa och suicidprevention – Regeringens handlingsplan för genomförandet av den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention för perioden 2025–2026.

I januari 2025 gav regeringen även Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att samordna, stödja och följa upp genomförandet av den nu aktuella nationella strategin (S2025/00016). Regeringen gav också flera andra myndigheter, däribland Läkemiddelsverket, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Statens institutionsstyrelse, i uppdrag att medverka i arbetet. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheterna även samverka med den nationella samordnaren för ett samlat suicidpreventivt arbete (S2024/00816) samt föra dialoger med och inhämta kunskap och erfarenheter från de övriga aktörer som berörs av uppdragets genomförande, såsom Sveriges Kommuner och Regioner, patient-, brukar- och anhörigorganisationer samt civilsamhällets organisationer. Uppdraget ska delredovisas senast den 19 december 2026 och den 19 december 2027 och slutredovisas senast den 19 december 2028.

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention utvecklas och stärks. Utskottet välkomnar därför regeringens skrivelse och ser positivt på att regeringen i januari 2025 publicerade en handlingsplan för genomförandet av den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention för perioden 2025–2026 samt beslutade om uppdrag att samordna, stödja och följa upp genomförandet av strategin (S2025/00016).

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Särskilda yttranden

1. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S), Karin Sundin (S), Mikael Dahlgvist (S), Gustaf Lantz (S) och Dzenan Cisija (S) anför:

Vår bedömning är att den nationella strategin som presenteras i skrivelsen är bra, och vi har därför avstått från att motionera på skrivelsen. Emellertid vill vi framhålla att vi ser en tydlig motsättning mellan innehållet i skrivelsen och regeringens politik på andra områden. Denna politik – som bl.a. innebär skattesänkningar för höginkomsttagare och nedskärningar i olika avseenden – innebär att det inte kommer att vara möjligt att uppfylla den vision och de mål som anges i strategin. Vi kommer att noga följa utvecklingen när det gäller dessa frågor och ta nödvändiga initiativ i andra sammanhang.

2. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Mitt parti välkomnar framtagandet av en nationell strategi inom området psykisk hälsa. Vi har därför valt att inte motionera på skrivelsen. Samtidigt går det inte att bortse från att området är och länge har varit underfinansierat. Vi vill se en ordentlig upprustning av vården för psykisk hälsa med rejäla resurstillskott och tydliga förstärkningar av ingångarna till vård och kommer att noga följa utvecklingen när det gäller dessa frågor och ta nödvändiga initiativ i andra sammanhang.

3. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (C)

Christofer Bergenblock (C) anför:

Mitt parti välkomnar den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Vi har därför valt att inte motionera på skrivelsen. Jag vill dock framhålla att vi anser att frågor om psykisk hälsa är mycket viktiga och vi har därför lagt fram en rad förslag i riksdagen om att förstärka det preventiva arbetet, fokusera på särskilt utsatta målgrupper, stärka kompetensen inom området, stärka anhörigstödet och öka samarbetet med civilsamhället. Vi kommer att noga följa utvecklingen när det gäller dessa frågor och ta nödvändiga initiativ i andra sammanhang.

4. Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (MP)

Nils Seye Larsen (MP) anför:

Mitt parti välkomnar regeringens nationella strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Vi har därför valt att inte motionera på skrivelsen. Vi beklagar emellertid att inte fler resurser än de som ligger inom befintliga budgetramar skjuts till själva strategin, med tanke på hur allvarligt det är när en person inte känner att den har någon annan utväg än självmord, och vi vill i det sammanhanget betona vikten av att utveckla arbetet med särskilt utsatta grupper, bl.a. unga transpersoner. Vi kommer att noga följa utvecklingen när det gäller dessa frågor och ta nödvändiga initiativ i andra sammanhang.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2024/25:77 Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention.